

СЕКЦІЯ 2

УДК 027.1

Rzadkowolska M.
Uniwersytet Łódzki

WŁAŚCICIELE KSIĘGOZBIORÓW PRYWATNYCH – OFIARODAWCY

KSIĄŻEK DO BIBLIOTEK¹

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

Dary należą do podstawowych źródeł wpływu w bibliotekach. Mogą to być najnowsze publikacje przekazywane przez autorów i wydawców, ale także spuścizny i księgozbiory osobistości ze świata nauki i kultury. Przekazywanie książek bibliotekom ma długą tradycję, było wyrazem odpowiedzialności i obowiązku wspierania książki. We wszystkich tomach «Słownika pracowników książki polskiej» zarejestrowano darczyńców bibliotek. Także autorom biografii składanych do suplementu 4 zadano pytanie, czy zgłaszane przez nich osoby zgromadziły księgozbiory domowe i jakie były losy tych kolekcji. W artykule zwrócono uwagę na kilka postaci zarejestrowanych w tym tomie m.in. Karolinę Lanckorońską, Jacka Woźniakowskiego, Jerzego Waldorffa i przeznaczenie ich kolekcji.

Słowa kluczowe: biblioteki domowe, dary dla bibliotek, biografie.

Rzadkowolska M.

OWNERS OF HOME LIBRARIES AS GIFTERS OF BOOKS TO LIBRARIES

The gifts are among the primary sources of materials in libraries. These could be the latest publications provided by authors and publishers, but also the heritage and collections of personalities from the world of science and culture. Transfer of books to libraries has a long tradition, it is an expression of responsibility and obligation to support the Library. Library donors are listed in all volumes of the «Dictionary of workers of Polish book». Also, the authors of biographies submitted to Supplement 4 were asked if they reported people who accumulated home book collections and what was the fate of these collections. The article focuses on several persons named in this volume, and among others, Karolina Lanckorońska, Jacek Woźniakowski, Jerzy Waldorff and purpose of their collection.

Keywords: home libraries, gifts for libraries, biographies.

Жадковольська М.

ВЛАСНИКИ ПРИВАТНИХ КНИЖКОВИХ ЗІБРАНЬ – ДАРУВАЛЬНИКИ КНИЖОК ДО БІБЛІОТЕК

Дари – одне з основних джерел нових надходжень до бібліотек. Такими поступленнями можуть бути нові публікації, які автори чи видавці передають до бібліотек і творча спадщина чи колекції видатних особистостей зі сфери культури та науки. Передача книжок до бібліотеки має давню традицію, вона завжди була проявом відповідальності та обов'язковим елементом меценатства, яке стосувалося книгозбірень.

У всіх томах «Словника працівників польської книжки» зафіксовано дарувальників бібліотек. При укладанні 4 додатка до «Словника...» авторам

¹ Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą «Narodowy Program Rozwoju Humanistyki» w latach 2012–2016

біографічних статей запропоновано висвітлити питання, чи описувані особи збирали домашні бібліотеки і яка доля цих зібрань.

У статті зосереджено увагу на кількох постатях, зареєстрованих у 4 томі і на особливостях місцезнаходження їхніх колекцій. Імена колекціонерів: Кароліна Лянцкоронська, Яцек Вожняковський, Єжи Вальдорфф.

Ключові слова: домашні бібліотеки, дари для бібліотек, біографії.

Dary należą do podstawowych źródeł wpływów w procesie gromadzenia zbiorów w bibliotekach, obok zakupu wymiany a w przypadku niektórych placówek – egzemplarza obowiązkowego. W procesie historycznym kształtowania księgozbiorów bibliotecznych dary książkowe były wyrazem wspierania ksiąźnicy. Można przywołać przykład dary duchownych ofiarowane bibliotekom klasztorным², dary biskupów i szlachty wileńskiej dla założonej w 1570 r. biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego. Biskup wileński Protasiewicz zapisał jej w testamencie kilka tysięcy woluminów ze swojej biblioteki. Książki darowali m.in. kardynał Jerzy Radziwiłł, biskup Mikołaj Pac, prałat Mikołaj Decjusz i inni [1].

W okresie zaborów obowiązek zachowania i pomnażania dziedzictwa narodowego spadł na społeczeństwo. Owo zadanie spoczęło na barkach ziemiaństwa i inteligencji, którzy czuli się odpowiedzialni za kondycję umysłową i moralną narodu. Uznano, że najskuteczniejszym narzędziem jego realizacji będą książki, które pozwolą kultywować język polski, historię, tradycję, kształcić, wychowywać, służyć «pokrępieniu serc». To spowodowało, że w szerokich warstwach społecznych pojawił się kult książki [2, s. 182]. Przez okres zaborów obserwujemy zjawisko gromadzenia zbiorów, zwłaszcza powstawanie księgozbiorów prywatnych, w których swoje miejsce znalazło zarówno dawne jak i współczesne piśmiennictwo, polskie i światowe. Biblioteka miała być nie tylko azylem dla zabytków kultury, ale również dobrze wyposażonym warsztatem służącym edukacji i pracy naukowej. Dlatego dla zbieraczy ważniejsza była treść książek niż walory formalne.

Dążenie do posiadania książek wpływało z praktyczności i poczucia obowiązku. Biblioteki prywatne, którym przypadła w tym czasie najważniejsza rola, to nie tylko kolekcje wielkoziemiańskie. Mamy też zbiory inteligencji – nauczycieli i profesorów, prawników, lekarzy i aptekarzy, duchownych, literatów i dziennikarzy, kupców i bankierów, urzędników, bibliotekarzy i wojskowych – która była oddana pasji kolekcjonerskiej, a ich biblioteki służyły nie tylko właścicielom i najbliższemu otoczeniu wzbogacając życie kulturalne. Wiele z tych księgozbiorów zasiliło biblioteki publiczne, które dzięki owym darom szybko powiększały swoje zasoby. Nie można dziś nawet w przybliżeniu podać listy bibliotek domowych ani określić ich średniej wielkości. Fragmentaryczne dane pozwalają jednak twierdzić, że w niemal każdym domu zgromadzono mniejszą lub większą bibliotekę, intensywnie wykorzystywaną [2, s. 197, 200].

Z inteligencji wywodzili się najczęściej inicjatorzy i uczestnicy społecznego mecenatu zbiorowego. Swoje biblioteki organizowały towarzystwa naukowe m.in. Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk, Towarzystwo Naukowe Płockie, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Towarzystwo Naukowe Krakowskie, Towarzystwo Naukowe w Toruniu (placówki te były przede wszystkim przeznaczone dla uczonych, ale także publicznie dostępne); towarzystwa specjalistyczne i zawodowe np. Wileńskie Towarzystwo Lekarskie, Warszawskie Towarzystwo Lekarskie, Towarzystwo Numizmatyczne w Krakowie, Towarzystwo Prawnicze w Krakowie, Konfraternia Kupiecka w Warszawie; zrzeszenia i kluby środowiskowo-towarzyskie [2, s. 201].

Inteligencja przyczyniła się do rozwoju bibliotekarstwa publicznego w II poł. XIX w., z inicjatywy Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności w 1861 r. uruchomiono w Warszawie bezpłatną czytelnię; rok później było ich 12 a pod koniec XIX w. – 23. Podobne działania podjęły we wszystkich zaborach inne organizacje charytatywne, fachowe, oświatowe, reprezentujące różny światopogląd i działające na rzecz różnych środowisk. Przyświecała im jedna idea – szerzenie ducha patriotycznego i oświaty. W zaborze pruskim aktywnie działało od 1880 r. Towarzystwo Czytelń Ludowych (prowadzące swoją działalność do 1939 r.), w zaborze austriackim – Towarzystwo Oświaty Ludowej (1881–1904) i Towarzystwo Szkoły

---

² M. Rządowska, T. Stolarczyk, *Tajemnice bibliotek dominikańskich*, [w:] Księga dedykowana profesorowi Krzysztofowi Walczakowi [w druku].

Ludowej (1891–1939), w zaborze rosyjskim – Polska Macierz Szkolna (zarejestrowana w 1906 r., zdelegalizowana w 1907 r., wznowiła działalność w latach 1916–1939). Biblioteki oświatowe prowadzone przez organizacje społeczne były niewielkie, często mieściły się w prywatnych mieszkaniach, natomiast cieszyły się dużą frekwencją i działały przez okres 20-lecia międzywojennego, mimo, że wówczas obowiązki oświaty publicznej przejęło państwo [2, s. 201–202].

Osoby o wyrobionych gustach czytelniczych wywodzące się z warstw średnich zakładały stowarzyszenia, które powoływały miejskie biblioteki publiczne, tak było w m.in. w Warszawie, Lublinie, Kielcach, Kaliszu, Łodzi. Skromną liczbę tych placówek uzupełniały płatne czytelnie i wypożyczalnie, organizowane nie tylko w celach zarobkowych ale również z pobudek ideowych jak Czytelnia Naukowa Jadwigi Dawidowej (1885–1907) związana z warszawskimi organizacjami oświatowymi i «Latającym Uniwersytetem» [3, s. 16, 18].

Mamy więc tradycję gromadzenia księgozbiorów domowych i przekazywania ich placówkom bibliotecznym. Dzisiejsze biblioteki otrzymują w darze najnowsze publikacje m.in. od wydawców krajowych i zagranicznych, fundacji, kościołów i związków wyznaniowych, autorów, uczonych. Wpływają do nich także spuścizny po zmarłych osobistościach ze świata nauki, kultury, polityki (naukowcach, literatach, artystach, kolekcjonerach). Dla współczesnej księżnicy zwłaszcza ostatni typ daru bywa kłopotliwym «prezентem». Zwłaszcza, gdy darczyńca jest przekonany o szczególnej wartości spuścizny i jest ona obwarowana warunkami niezmienności składu i kształtu kolekcji. Wówczas biblioteka nie może swobodnie dysponować przekazanymi zbiorami.

Ukazujący się od 1972 r. «*Słownik pracowników książki polskiej*» rejestruje biogramy osób związanych z wytwarzaniem i rozpowszechnianiem książek, działających w granicach historycznych Rzeczypospolitej Polskiej i poza nią (z wyłączeniem osób żyjących). Obejmuje takie zawody jak pergamiński, papiernicy, pisarze kodeksów średniowiecznych, rubrykatorzy, iluminatorzy, miniaturzyści, intrologatorzy, księgarze, antykwariusze, odlewacze czcionek, drukarze, ilustratorzy, cenzorzy, bibliografowie, bibliotekarze oraz miłośnicy książki. Rejestruje także każdy przejaw gromadzenia księgozbiorów prywatnych i przekazywania ich bibliotekom [4–8]. Wskazać można hasła takich donatorów jak Hieronim Łopaciński (1860–1906) który zgromadził w Lublinie bogaty księgozbiór własny służący pracy naukowej, po jego śmierci stał się on podwaliną Biblioteki Publicznej jego imienia [9, s. 537–538]; grekokatolicki duchowny Jan Ławrowski (1773–1864), który część zgromadzonego przez siebie we Lwowie księgozbioru przekazał grekokatolickiej kapitule w Przemyślu z zaleceniem utworzenia biblioteki [10, s. 126–127]; geograf i kartograf Franciszek Uhorzak (1902–1981) który swój księgozbiór podzielił między Biblioteki Główną Uniwersytetu Śląskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Główną UMCS w Lublinie oraz Archiwum PAN w Krakowie [11, s. 170]. Kupiec Franciszek Moskwa (1901–1981) gromadził w Rzeszowie bogaty księgozbiór, który miał stanowić zrąb główny biblioteki publicznej jego imienia. Posiadał okazały inkunabuł z 1482 z ręcznie malowanymi kolorowymi inicjałami; zbiór 420 starodruków polskich i obcych, wśród nich polonica z XVI, XVII i XVIII w., które wyszły z krakowskich oficyn m.in. Łazarza Andrysowicza, Andrzeja Piotrkowczyka, np. «*Biblię*» J. Leopolda (1577), «*Herbarz Polski*» Marcina z Urzędowa (1595), «*Zielnik*» Szymona Syreniusza (1613); druki XIX-w. m.in. «*Bibliografię polską*» K. Estreichera, «*Encyklopedię powszechną*» Samuela Orgelbranda, «*Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*» F. Sulimierskiego; wydawnictwa dotyczące genealogii i heraldyki. Kolekcja ta ostatecznie została przekazana do Biblioteki Muzeum Okręgowego w Rzeszowie³ [12, s. 197].

Przyjmując hasła do suplementu 4 «*Słownika pracowników książki polskiej*» zespół redakcyjny zadawał autorom biogramów pytanie, czy zgłaszane osoby związane ze środowiskiem książki (bibliotekarze, wydawcy, drukarze, intrologatorzy, bibliofile) zgromadziły księgozbiory domowe i jakie były losy kolekcji po śmierci właściciela. Nie zawsze autorom udawało się znaleźć odpowiedź na to pytanie. W oparciu o materiał zgromadzony do przygotowywanego tomu «*Słownika...*» należy zwrócić uwagę na kilku właścicieli księgozbiorów prywatnych, ich kolekcje oraz ich miejsce w księgozbiorach bibliotecznych.

³ B. Stępień, Moskwa Franciszek, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*. Supl. 4 [w przygotowaniu].

Karolina Lanckorońska (1898–2002) historyk sztuki, odziedziczyła rodowy księgozbiór, który zapoczątkowała Ludwika z Rzewuskich Lanckorońska (1783–1839) w pałacu w Rozdole (Ukraina). Kolekcja uzupełniana przez spadkobierców od 1914 r. była przechowywana w pałacu Lanckorońskich w Wiedniu. Zarekwirowana w 1939 r. przez hitlerowców i odzyskana w 1945 r. była przechowywana w Londynie (najpierw w Bibliotece Polskiej, następnie w Fundacji Lanckorońskich). W 1997 r. biblioteka została przekazana Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Liczy 2950 wol., w tym ok. 800 starych druków; zawiera największy w Polsce zespół kalendarzy z końca XVII i XVIII w. (116 t.), broszury polityczne, czasopisma i wydawnictwa źródłowe z tego okresu. Wśród druków nowych dominuje historiografia, literatura i memuarystyka polska⁴ [13, s. 234-236].

Norbert Lippóczy (1902–1996) osiadły w Polsce winiarz od 1928 r. gromadził wydania fińskiego eposu «*Kalevala*». Przekazał je, wraz z prywatną biblioteką zawierającą m.in. podręczniki winiarstwa, liczne przekłady literatury pol. i węgierskiej, albumy poświęcone sztuce ilustracyjnej książki, adaptacjom teatralnym, fińskie i polskie opracowania dotyczące historii i literatury fińskiej, a także leksykon omawiający historię i bibliografię wszystkich światowych wydań "*Kalevali*", Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tarnowie. Drugą część kolekcji N. Lippóczyego stanowiła biblioteka polska i węgierską tematycznie związaną z Wiosną Ludów, Józefem Bemem, Sandorem Petöfim, Ferencem Lisztem, powstaniem listopadowym 1830 r. i węgierskim 1956 r., jak również słowniki, mapy i przewodniki po Węgrzech, która została podzielona między Muzeum Diecezjalne w Tarnowie i Tarnowskie Towarzystwo Przyjaciół Węgier⁵.

Wybitny polonista profesor Stanisław Pigoń (1885–1968), badacz literatury romantycznej, przez całe życie budował swój księgozbiór. Zbiory kompletował po kątem swoich zainteresowań badawczych. Posiadał pierwodruki dzieł Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego. Wiele druków z 1. poł. XIX w. pochodzi z oficyn wileńskich, zapewne zostały nabyte w czasie pracy na Uniwersytecie Stefana Batorego. S. Pigoń Gromadził dokumenty życia literackiego w kraju i zagranicą, m.in. XIX-wieczne pisma Jana Czeczota, Maurycego Mochnackiego, Antoniego E. Odyńca, oraz jednodniówki, almanachy i roczniki. Zbierał też opracowania współczesnych mu badaczy literatury. Książki kupował w antykwariatach, księgarniach, rzadkie pozycje otrzymywał w prezencie. Po zakończeniu II wojny światowej nadal zbierał książki, ale nie tak intensywnie jak w dwudziestoleciu międzywojennym. Rzadko używał znaków własnościowych, czasami podpisywał książki na pierwszej stronie. Sporadycznie stosował własny ekslibris autorstwa Krystyny Wróblewskiej przedstawiający stylizowaną Ostrą Bramę w Wilnie. Ozdobił nim m.in. 1. wydania «*Pana Tadeusza*» (1834) i «*Anhellego*» (1838). Książki posiadały trwałą, użytkową oprawę; niektóre w oprawach skórzanych, ze złożonymi tłoczeniami na okładce lub na grzbiecie, z artystyczną wyklejką, wykonanych m.in. przez R. Jahodę i A. Semkowicza. Wiele z nich z dedykacjami od autorów czy innych ofiarodawców (uczonych, studentów, przyjaciół), zawierają glosy Pigionia na marginesach. Po śmierci uczonego wdowa Helena Pigionowa przekazała Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Rzeszowie 9351 wol., które zaopatrzone w oddzielne sygnatury i stempel «Z księgozbioru prof. St. Pigionia». W 1982 r. w budynku Wydziału Humanistycznego WSP zorganizowano Pracownię Polonistyczną «Pigionianum», przeniesiono tam księgozbiór do udostępniania na miejscu. Od 2004 r. kolekcja znajduje się w nowym gmachu Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego⁶.

Inny uczoney, historyk sztuki, działacz katolicki i wydawca, Jacek Woźniakowski (1920–2012) w swoim domu w Krakowie zgromadził bibliotekę liczącą ok. 4 tys. wol., na którą składały się m.in. zbiór starych druków, wśród których były XVIII-wieczne polemiki religijne, francuskie druki dawne, oraz zbiór współczesnej literatury z zakresu historii i teorii sztuki i kultury artystycznej, dzieł historycznych (dot. historii Polski, historii powszechnej, historii kultury, historii literatury, historii Kościoła i religii), biograficznych, bibliograficznych, encyklopedie i słowniki, klasyka literatury polskiej i obcej, albumy

⁴ M. Kwiatkowska, Lanckorońska Karolina, [w:] Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 4 [w przygotowaniu].

⁵ T. Suma, Lippóczy Norbert, [w:] Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 4 [w przygotowaniu].

⁶ B. Stępień, Pigoń Stanisław, [w:] Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 4 [w przygotowaniu].

artystyczne. Biblioteka Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie nabyła od J. Woźniakowskiego 784 egz. różnych publikacji. Zbiór ten został wyodrębniony katalogu elektronicznym w ramach sygn. 10344–1072 i 15441–1587⁷.

Na tle opisanych księgozbiorów wyróżnia się historia biblioteki znanego krytyka muzycznego i publicysty Jerzego Waldorffa (1910–1999). Według Mariusza Urbanka, autora biografii «*Waldorff - ostatni baron Peerelu*», zgromadził on w Warszawie księgozbiór liczący ok. 3,5 tys. wol., m.in. cenne wydawnictwa muzyczne polskie i obce, dokumentujące rozwój muzykologii w Polsce, pozycje dotyczące kultury; np. «*Słownik muzyczny*» J.J. Rousseau (Amsterdam 1760), 1. wyd. «*Ferdydurke*» W. Gombrowicza. J. Waldorff kolekcjonował także literaturę dotyczącą historii i teorii muzyki, biografie (głównie o Karolu Szymanowskim), filozofii, socjologii, historii (głównie biografie, pamiętniki), literaturę piękną. Zbiory te miał spisać w 1983 r. dr Kornel Michałowski, bibliograf muzyczny i bibliotekarz, pracujący w Bibliotece Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Uczelnia ta, «*Alma Mater*» J. Waldorffa, miała otrzymać w darze ową kolekcję [14, s. 6].

Podczas przygotowywania biogramu J. Waldorffa do suplementu 4 «*Słownika...*» postanowiono doprecyzować informacje na temat tego zbioru, jego wielkości, najciekawszych tytułów, ewentualnych dedykacji, ekslibrisów. Korespondencja mailowa z dyrektorem Biblioteki Uniwersytetu Adama Mickiewicza (UAM) dr. hab. Arturem Jazdonem przyniosła wiadomość, iż donator zmienił swój testament i przekazał cały księgozbiór nowo otwartej po remoncie Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego (BUW). Co więcej w spuście dr. K. Michałowskiego nie zachował się spis księgozbioru J. Waldorffa⁸. Również dyrektor BUW dr hab. Jolanta Talbierska nie odnotowała w dokumentacji bibliotecznej daru J. Waldorffa⁹. Autor biografii Waldorffa, M. Urbanek, nie śledził losów księgozbioru¹⁰. Dopiero Hanna Wiejacz, kierownik Zakładu Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów Biblioteki Narodowej (BN), naświetliła kwestię spadku J. Waldorffa. Według jej informacji kolekcja została podzielona przez wykonawców testamentu, Mieczysława Jankowskiego i Jerzego Kisielewskiego. Biblioteka Narodowa w 2006 r. otrzymała ok. 2 tys. egzemplarzy. Były wśród nich książki, czasopisma, programy imprez (kulturalnych, muzycznych, konkursów, festiwali, spektakli) oraz niewielka ilość nut. Jednak dla BN w większości były to kolejne egzemplarze, nie było wśród nich cimeliów, ani starych druków. Duża część tych materiałów została skierowana do przekazania innym bibliotekom w Polsce¹¹. Gdzie trafiła pozostała część kolekcji J. Waldorffa nie udało się jeszcze ustalić, rozmowa telefoniczna ze spadkobierczynią p. Barbarą Kuklasiańską także nie przyniosła nowych informacji.

W suplementie 4 «*Słownika...*» zostanie zamieszczonych co najmniej 25 biogramów właścicieli księgozbiorów prywatnych, m.in. łódzkiego farmaceuty Teofila A. Tugendholda (1855–1935), który zgromadził kolekcję literatury farmaceutycznej z całego świata i przekazał ją Uniwersytetowi Warszawskiemu¹²; Józef Pacykowski (1920–2003) nauczyciel i bibliotekarz, który przekazał swój księgozbiór humanistyczny Miejskiej Bibliotece Publicznej w Przemyślu¹³; ks. Józef Sroka (1938–2004) przekazał księgozbiór teologiczny Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu¹⁴. Większość tych kolekcji została włączona do zbiorów bibliotecznych. Przywołane w tekście nazwiska obrazują miłość do książek i pasję kolekcjonerską. Księgozbiory były gromadzone w sposób przemyślany, związane z pracą i zainteresowaniami właścicieli.

Zadaniem «*Słownika pracowników książki polskiej*» jest poszerzenie i uzupełnienie dotychczasowego stanu wiedzy księgoznawczej. W biogramach autorzy i redaktorzy starają się wskazywać

⁷ M. Rządowolska, *Woźniakowski Jacek*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*. Supl. 4 [w przygotowaniu].

⁸ Korespondencja mailowa z dyr. A. Jazdonem w posiadaniu Autorki.

⁹ Korespondencja mailowa z dyr. J. Talbierską w posiadaniu Autorki.

¹⁰ Korespondencja mailowa z M. Urbankiem w posiadaniu Autorki.

¹¹ Korespondencja mailowa z H. Wiejacz w posiadaniu Autorki.

¹² M. Rządowolska, *Tugendhold Teofil Abraham*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*. Supl. 4 [w przygotowaniu].

¹³ B. Stępień, *Pacykowski Józef*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*. Supl. 4 [w przygotowaniu].

¹⁴ B. Stępień, *Sroka Józef*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*. Supl. 4 [w przygotowaniu].

zaangażowanie w różne aspekty życia książki, ze zwróceniem uwagi na gromadzenie księgozbioru prywatnego. Mając nadzieję, że drobne niejednokrotnie wzmianki zainspirują badaczy do szczegółowych studiów nad prywatnymi kolekcjami.

Wykaz wykorzystanych źródeł:

1. Grigonis E., *Specyfikacja gromadzenia Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Wilnie*, [w:] *Strategie gromadzenia zbiorów w bibliotekach polskich*, Szczecin 2012, s. 33–38.
2. Bieńkowska B., *Książka na przestrzeni dziejów*, Warszawa 2005.
3. *Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego*, Wrocław 1974.
4. Treichel I., *Słownik pracowników książki polskiej. Przebieg prac nad realizacją publikacji, ich organizacja i metody*, «Przegląd Biblioteczny» R. 53 (1985) z. 3–4 s. 440–445.
5. Gruczyński S.J., *Słownik pracowników książki polskiej*, «Roczniki Biblioteczne» R. 18 (1974) z. 1–2 s. 552–555.
6. Korpata J., *Słownik pracowników książki polskiej*, «Przegląd Biblioteczny» R. 43 (1975) z. 2 s. [195]–198.
7. Tadeusiewicz H., *Irena Treichel jako redaktor Słownika pracowników książki polskiej*, «Przegląd Biblioteczny» R. 57 (1989,) z. 2 s. 101–105.
8. Rzadkowolska M., *Słownik pracowników książki polskiej (supl. 3 i 4) warsztatem badacza historyka książki*, [w:] *Studia z dziejów książki i prasy : stan badań za lata 2010–2013*, Bydgoszcz, 2014 s. 325–333
9. Gawarecka M., *Łopaciński Hieronim*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa – Łódź 1986, s. 537–538.
10. Treichel I., *Ławrowski Jan*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej. Supl.*, Warszawa – Łódź 1972, s. 126–127.
11. Gurba J., *Uhorczak Franciszek*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2*, Warszawa 2000, s. 170.
12. Walczak-Niewiadomska A., *Moskwa Franciszek*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 3*, Warszawa 2010, s. 197.
13. Włodek M., *Zbiory Lanckorońskich – dar dla Polskiej Akademii Umiejętności*, «Krakowski Rocznik Archiwalny» T. 5, 1999, s. 234–236.
14. *Obiecał i spełnił*, «Gazeta Wyborcza dod. Poznań» 2000, nr 3, s. 6.